

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De materia, & formis, seu methodo amplificationis. Capvt V.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

Includuntur in carcerem condemnati, supplicium constituitur in illos, sumitur de miseris parentibus nauarchorum, prohibentur adire ad filios suos, prohibentur liberis suis cibum, vestitumque ferre.

Patres hi, quos videtis, iacebant in limine, matresque miserae pernoctabant ad ostium carceris, ab extremo complexu liberum exclusae, quae nihil aliud orabant, nisi vt filiorum extremum spiritum excipere sibi liceret.

A detraianitor carceris, carnifex praetoris, mors, terrorque sociorum, & ciuium licitor Sextius, cui ex omni gemitu, doloreque certa merces comparabatur, vt adeas tantum dabis, vt cibum tibi *intro* ferre liceat, tantum nemo recusabat. Quid, vt vno ictu securis afferam mortem filio tuo? quid dabis, ne diu crucietur? ne se pius feriat? ne cum sensu doloris aliquo, aut cruciatu spiritus auferatur: etiam ob haec causam pecunia licitori datur. O magnum, atque intolerandum dolorem! o grauem acerbamque fortunam! non vitam liberum, sed mortis celeritatem pretio redimete cogebantur parentes.

Atque ipsi etiam adolecentes cum Sextio de eadem plaga, & de vno illo ictu loquebantur, idque postremum parentes suos liberi orabant, vt leuandi cruciatu sui gratia licitori pecunia daretur: multi, & graues dolores inueni parentibus, & propinquis multi, verumtamen mors sit extrema, non erit. Estne aliquid vltra, quod progredi crudelitas possit? reperietur. Nam illorum liberi *Quem* erunt securi percussi, ac necati, corpora feris obijciuntur. Hoc si luctuosum est parenti, redimat pretio sepeliendi potestatem.

Tum numero 141.

Haec cum maxime loqueretur, sex licitores circumstant valentissimi, & ad pulsandos, verberandosque homines exercitissimi: cadunt acerrime virgis, denique proximus licitor (de quo iam saepe dixi) Sextius conuerso bacillo, oculos misero tundere vehementissime coepit. Itaque illi, cum sanguis os, oculosque compleret, concidit, cum illi nihilominus iacenti latera tunderentur, vt aliquando spondere se diceret. Sic ille affectus, illincum pro mortuo sublatus, breui postea est mortuus. Iste autem homo venerus, & affluens omni lepore, & venustate, de bonis illius in aede Veneris argentum cupidinem posuit. Sic etiam fortunis hominum abutebatur, ad nocturna vota cupiditatum suarum.

De materia, & formis, seu methodo amplificationis.

CAPVT V.

PRIMUM quidem amplificatori prudenter *Matrin* spectandum censeo, quid materia ad dicendum proposita ferat, aut patiat. Neque *Amplifica-* enim existimandum est omne genus argu- *tionis apu-* menti capax esse amplificationis. Sed vt cera *quaranda* modice calefacta fingentis sequitur manum, *est.* & nullo negotio diduci, fundique potest *Non ex* contra vero a lapide haudquaquam illud: *omni ligno* exprimas, vt admoto igne, humanaque in- *Mercurius,* dustria distendatur: ita profecto euenire so- *nec ex om-* let in amplificationibus, quaedam enim argu- *ni argu-* menta mirifice nata sunt ad *mentis na-* vel digito leuiter attingas, statim suo pre- *plificatio.* lut ingenio fundentur, quasi concatenatas in se rationes diffusionis habeant.

Alia vero longe exiliora sunt, quae vix orationis cultu possunt splendescere. Quanam igitur iniquae amplificationem patiuntur?

Hoc prudentiae est oratoriae prauidere, nec temere omnia per amplificationem dicere.

Primum res minuta, & exiles hanc orationis laxitatem non admittunt, quas si ope- *Res minuta* rosa industria coneris amplificare, idem faci- *non sunt co-* as, ac qui torcendo, fingendoque millio stu- *paues amphi-* dium, & operam poneret. Verum egregia laus *ficatiois,* est res paruas extollere, & ex muscis elephan- *nisi forte in-* tos facere? Non nego festiuum esse ingenij, quod *ludo, & su-* multi disertis homines fecerunt, res alio- *estiji.* qui contempnas, vt muscam, & febrem orationis beneficio, in excellam quandam attollere speciem granditatis: sed nego id ipsum pertinere ad orationem grauitatis.

Itaque, qui haec scribunt, ludere se profitentur, & nos ludentes suspicimus, quos si serio loqui putaremus, amenes potius, quam eloqueates iudicaremus, quod contra communem omnium mortaliu sensum niterentur. Quemadmodum igitur in myrmece dijs, cum nauiculam audimus, aut quadrigam eburneam muscae pinnulis intectam, bellissimi ingenij, & delicatissimae manus industriam probamus, non tamen vt ista, vel elegiacos versus sesamo subtiliter incisos Ioni Olympio, & Myrmeceidem Phidiae anteponamus. Simili quoque ratione minutias istas rerum quae ab epigrammatistis, aut encomiastis ornari, amplificarique solent, laudamus

damus ob ingenij, que in iisdem elucet, subtilitatem, in grandi certè genere eloquentiæ non ponimus, nec Lucianum Demostheni, aut Lucilium Homero comparamus.

Gravis materia sua secum tra. hic amplificatiõnem.
 Quamobrem sic existimandum est, ad gratiam amplificationem requiri grandem materiam, vel re ipsa, vel hominum, apud quos agimus, opinione. Tales sunt res diuinæ, & cælestes, supra mentis nostræ intelligentiam posita. Nam omne ignotum pro magnifico est. Item humanæ insolitæ, inusitatæ, maxima, lata, illustres, mirabiles, vel contra diræ, atroces, funeste, calamitosæ, in quibus exaggerandi triumphare solent oratores. Quanquã in istis plus est sæpe felicitatis, quam industria, quod secum suam *úspõiv*, ferant.

Res mediocres plus ar. tui expectant dum ampli- fiantur.
 Alia sunt, quæ nec ira magna sunt, nec ad contemptam exilitatem accedunt, sed mediũ quendam locum obtinent; vel cum per se magna sint, non tamen talia videntur auditoribus, in his amplificandis melius ars oratoris, & industria conspicitur. Et hæc quidem de materia.

De Forma, & methodo amplificationis.

Ex Græcis Sophistis.

CAPVT VI.

IN hac amplificationis forma, & methodo perferenda, præclari omninò artifices, nõ modò Græci, sed etiam Latini elaborarunt, quorum hic discurrere, & comparare sententias non erit alienum.

Aphthonius in loco communi præcepta complexus est amplificationis, siquidem locus communis nihil aliud est, quam ipsamet amplificatio, cum ab eodẽ auctore definitur. *λόγος ἀνετηκτός τ̄ προσόντων τινι καλῶν, ἢ κακῶν.* Oratio amplificationis bonorum, aut aliorum, quæ alicui inunt. Rem autem totam amplificationis decem capitibus circumscribit.

Primum est *ἐξίναυσις*, à contrario, vt si flagitium aliquod, aut scelus amplificetur, huic Maiorum placita, & leges contrarias esse ostendas, quæ cum ex sanctissima disciplina, & excellentissima sapientia sint profectæ, hoc facinore dissoluantur: calcantur, infringuntur.

Itaque solenne est istis amplificatoribus habere in ore, *maiores nostri*, tum veteres historias, & exempla arcescere, quæ sui sæculi moribus, & corruptelis opponant.

Secundum est *ἰνδῆσις*, expositio criminis, quæ fit non simplici narratione, sed viua quædam, & vegeta descriptione, cui commodè additur fermocinatio, vt si communis libertatis, & legum oppressorem depingendocas.

Ille hæc secum; Mene igitur in hac Republica, in hoc infirmorum hominum cœtu, in hac iuris æqualitate despectum, atque irrisum precariam animam trahere? Mihi Fimbriam, & Bambalionem, ex plebeia fece quisquillas, leges dicere?

Me ad tam vilem famularum, tanquam pecudem abijci non patiar, non sinam.

Nimis diu occurrentem pleno fauore fortunam meis adibus extrudo, arripiam quod offert imperium, leges patrias extra Indos, & Garamantas relegabo: Fiam ego, fiam lex, & Dominus omnium.

Hæc, inquam, ille cogitās, inexpiable patricidium destinat Spartacus. Et cætera.

Tertium *σύνεσις*, comparatio minorum, vt si hoc de delenda republica consilium, cum simplici homicidio comparatur, & dicas perniciosus homicida, sed vni duntaxat alicui vitam eripit; At ille omnium iugulis suæ crudelitatis sicam intentauit.

Quartum *γνώσις* (quam Cicero voluntarium facinus appellat) qua ostenditur, non ex causa aut ex commotione homines in tantum scelus erupisse, sed paratum esse, ac meditatam facinus. Quamobrem eum, aut fortuna, aut vehemens aliqua perturbatio, cæteros plerumque reos excusare soleat, hunc prouisa maleficii ratio grauioribus iudicij vinculis confringit.

Quintam *παρὶστασις* excursio, quæ fit, cum non tantum crimen, aut factum, de quo quaestio est exagitur, sed tota præterea rei vita discutitur, quam veluti telam aliquam nequitia, totam criminibus pertexit.

Sextum est *ἑλλοῦσις ἰνδῆσις*, cum multorum scelerum immanitate commemorata, nullus misericordiæ locus relinquatur. Vt si dicas nõ esse, quod talis reus merentem & squalidam uxorem, liberosque persusos lachrymis pro se deprecatores adhibeat, longè maiorem rationem habendam legum, quarum integritate omnium salus, & incolumitas continetur.

Septi-